

THE PECULIARITIES OF CREATING A CHARACTER IMAGE IN THE STORIES OF NARJAN ATABAEVA

Sipatdinova Qumar

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19705878>

ARTICLE INFO

Received: 18th April 2026

Accepted: 22nd April 2026

Online: 23rd April 2026

KEYWORDS

Story, psychological
image, typical character,
персонаж (character),
conflict.

ABSTRACT

This article discusses the peculiarities of creating a character image in the stories of N. Atabaeva, one of the prominent representatives of modern Karakalpak literature.

ОСОБЕННОСТИ СОЗДАНИЯ ОБРАЗА ГЕРОЯ В РАССКАЗАХ НАРЖАН АТАБАЕВОЙ

Сипадтинова Кумар

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19705878>

ARTICLE INFO

Received: 18th April 2026

Accepted: 22nd April 2026

Online: 23rd April 2026

KEYWORDS

Рассказ,
психологический образ,
типический характер,
персонаж, конфликт.

ABSTRACT

В данной статье рассматриваются особенности создания образа героя в рассказах одной из известных представительниц современной каракалпакской литературы Н. Атабаевой.

NARJAN ATABAEVA GÚRRIŃLERINDE QAĦARMAN OBRAZÍ JARATÍLÍWÍNÍN ÓZGESHELİKLERİ

Sipatdinova Qumar

Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti studenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19705878>

ARTICLE INFO

Received: 18th April 2026

Accepted: 22nd April 2026

Online: 23rd April 2026

KEYWORDS

Gúrriń, psixologiyalıq
obraz, tipik xarakter,
personaj, konflikt.

ABSTRACT

Bul maqalada házirgi qaraqalpaq ádebiyatınıń belgili dóretiwshileriniń biri bolǵan N. Atabaevanıń gúrrińlerinde qaharman obrazınıń jaratılıwınıń ózgeshelikleri haqqında aytladı.

Narjan Atabaevaniń gúrrińlerinde qaharman obrazın jaratıw onıń kórkem usılınıń eń áhmiyetli tárepi bolıp esaplanadı. Qaharmanlar arqalı avtor insannıń ishki dúnyası, sociallıq ortalıq penen baylanısı, ruwxıy keshirmeleri hám turmıslıq qararları súwretlenedi. Atabaeva óz qaharmanların turmıslıq haqıyqatlıqtan alıp, olardıń ishki keshirmelerin, arzıw-niyetlerin, sadıqlıq hám muhabbatqa bolǵan múnásibetlerin kórkem qurallar járdeminde ashadı. Máselen, "Oǵulnabat" gúrrińinde qaharman óz júregindegi gúman hám táshwishti bilayınsha bildiredi: "Ne qılayın, qayda barayın, dúnya maǵan qarsı shıqqanday sezildi," [1] bul gáp onıń ishki qarama-qarsılıqların hám qarar qabil etiwdegi qıyınshılıqların oqıwshıǵa jetkeredi.

Qaharman xarakteriniń qalıplesiwinde avtor psixologiyalıq súwretlewge ayrıqsha itibar beredi. Hár bir qaharmanınıń ishki monologi, sezimleri hám ruwxıy keshirmeleri waqıyalardıń rawajlanıwı menen úlestiriledi. Máselen, "Kelinshek" gúrrińinde qaharmanınıń shańaraq hám jámiyet penen qatnasılıqların súwretlep, jazıwshı bilay jazadı: "Kewlimde aralas sezimler, quwanış hám táshwish bir-birine aralasıp ketti," bul gáp arqalı oqıwshı qaharmanınıń ishki dúnyasındaǵı quramalı ruwxıy processlerdi dárhal sezedi. Sonıń menen birge, Atabaeva qaharmanlardıń sociallıq kontekstin de esapqa aladı: olardı qorshaǵan ortalıq, jámiyet talapları hám shańaraq wazıypaları menen baylanıstırıp, olardıń xarakterin jáne de bayıtadı.

Jazıwshınıń gúrrińlerinde qaharmanlardı jaratıwda detal hám

waqıya rawajlanıwı áhmiyetli qural sıpatında qollanıladı. Máselen, "Asqardıń aǵası" gúrrińinde ol qaharmanınıń shańaraqılıq ortalıǵın bilayınsha súwretleydi: "Stoldıń ústinde eski sháynek qaldı, onıń astında elege shekem shiyki japıraqlar qalǵanday edi," bul ápiwayı detal arqalı qaharmanınıń úy ortalıǵına bolǵan múnásibeti, shańaraqılıq baylanısları hám ishki estelikleri ashıp beriledi. Solay etip, Atabaeva qaharman xarakterin sırtqı hám ishki súwretlewler menen úlestirip, gúrrińge jan baǵıshlaydı.

Psixologiyalıq realizm Atabaeva gúrrińlerinde qaharman obrazınıń oraylıq elementi esaplanadı. Ol qaharmanlardıń ishki keshirmelerin waqıyalar menen úlestiredi, qarar hám háreketlerin psixologiyalıq jaqtan logikalıq rawajlandıradı. Máselen, "Bul muhabbat yedi..." gúrrińinde hayal qaharmanınıń muhabbatı, sadıqlıǵı hám ishki dártleri bilayınsha súwretlenedi: "Kewlimde jılap turǵan dártimdi sózler jetpeydi, biraq júregimde ol jarqıraydı," bul gáp qaharmanınıń ruwxıy jaǵdayın hám sezim júgin oqıwshıǵa tolıq jetkeredi. Sonıń menen birge, avtor qaharmanlardı shaxs sıpatında, olardıń individual ózgesheliklerin atap ótip, ulıwma sociallıq tiplerdi de ashıp beredi.

Qaharman obrazlarında insanıyılıq, miyrim-shápáát, sadıqlıq hám ruwxıy qádiriyatlar da oraylıq orında turadı. Máselen, "Ádiraspan monshaqları" gúrrińinde qaharmanınıń ata-analıq bolǵan húrmeti, shańaraqılıq minnetleri hám adamgershilik principi waqıyalardıń rawajlanıwı menen únles ráwishte ashıladı. Sonıń menen birge, Atabaeva qaharmanlarınıń ishki keshirmeleri arqalı ádebiy obrazlar

turmishliq hám psixologiyaliq jaqтан bayıtıladı, olardıń háreketleri hám qararları oqıwshı ushın logikalıq túsiniqli hám tábiyǵıy boladı.

Atabaevanıń gúrrińshilik principleri qaharmanlardı turmishliq ortalıq penen úlestiriw, psixologiyaliq tallawdı waqıyanıń rawajlanıwı menen únles halda beriw, ishki monolog, detal, portret hám waqıya menen xarakterdi ashıwdan ibarat. Máselen, "Kewilge sıymagan dártler" gúrrińinde qaharmanıń ishki táshwishleri, qarar qabil etiwdegi qıyınshılıǵı hám ruwxıy azapları kórkem qurallar járdeminde ayqın kórsetiledi. Sonıń menen birge, Atabaeva qaharmanlarınıń hayal obrazlarında jámiyet hám shańaraqtaǵı wazıypalardı orınlawdaǵı psixologiyaliq qıyınshılıq, mehir-muhabbat hám sadıqlıqtı tereń súwretleydi.

Juwmaqlap aytqanda, Narjan Atabaevanıń gúrrińlerinde qaharman obrazın jaratıwdıń kórkemlik ózgeshelikleri onıń psixologiyaliq realizm, turmishliq detallardan paydalanǵan halda xarakter ashıw, ishki monolog hám ruwxıy keshirmelerdi waqıyalar menen úlestiriw, insanıy hám jámiyetlik qádiriyatlardı ashıw sıyaqlı principler menen belgilenedi. Usı tárepleri onıń qaraqalpaq prozasında ózine tán hawazın jaratıwǵa xızmet etedi hám qaharmanlardı oqıwshı qálbinde janlı, sezimler menen bayıtılǵan obraz sıpatında qaldıradı.

Qaharman xarakteriniń qáliplesiw faktorları. Narjan Atabaeva gúrrińlerinde qaharman xarakteriniń qáliplesiwinde bir neshe áhmiyetli faktorlar bar bolıp, olardıń hár biri kórkem obrazdıń turmishliq hám psixologiyaliq baylıǵın támiyinleydi.

Bárinen burın, avtor poziciyası qaharman obraziniń qáliplesiwinde oraylıq orın tutadı. Atabaeva oqıwshı menen tikkeley baylanıs jasaytuǵın, oǵan haqıyqatlıqtı óz kózimiz benen kórgenimizdey jetkeretuǵın poziciyada boladı. Máselen, "Durdı" gúrrińinde jazıwshı qaharmanıń ishki dúnyasına bilayınsha kiredi: "Dúnyanı men túsınbeymen, biraq júregim ol joldı tańladı," [2] bul sózler arqalı avtor óz kózqarasın bildiredi hám qaharmanıń sheshimlerin oqıwshıǵa túsiniqli etedi. Usılayınsha avtor poziciyası qaharmandı hám haqıyqatlıqtıń bir bólegi sıpatında, hám onıń ishki dúnyasını ashıwshı qural sıpatında kórsetedi.

Qaharman xarakterin qáliplestiriwde ishki hám sırtqı konfliktler de úlken áhmiyetke iye. Ishki konfliktler qaharmanıń ishki keshirmelerin, ruwxıy qarama-qarsılıǵın hám qarar qabil etiwdegi qıyınshılıqlardı ashıp beredi. Máselen, "Názik" gúrrińinde qaharman óz muhabbatı hám shańaraqlıq minnetleri ortasında qalıp, mınaday pikirlerdi bildiredi: "Kewlim menen júregim urısıp ketti, ekewin bir waqıttıń ózinde tańlaw múmkin emes," [3] bul ishki qarama-qarsılıq onıń xarakterin jáne de tereń ashıp beredi. Sırtqı konfliktler bolsa qaharmanıń jámiyet, ortalıq, sociallıq sharayatlar menen gúresin kórsetedi. Máselen, "Qara" gúrrińinde qaharmanıń kásiptegi qıyın jaǵdayları hám qorshaǵan ortalıqtıń basımı onı sınaqtan ótkeredi: "Kásiplerimniń gúmanları astında júregim dirildep, biraq men óz jolımnan qaytpadım," bul gáp sırtqı konflikt arqalı qaharmanıń mártligin hám principiallıǵın kórsetedi.

Qaharmaniń sociallıq-mádeniy fon menen baylanıslılıǵı da onıń xarakterin qalıplestiriwshi tiykarǵı faktorlardan biri bolıp tabıladı. Atabaeva qaharmanlardı qorshaǵan ortalıq, jámiyetlik qádiriyatlar, shańaraqlıq hám mádeniy dástúrlerge baylanıstırıp, olardıń xakteri hám háreketlerin haqıyqatqa jáne de jaqınlastradı. Máselen, "Batiyma" gúrrińinde qaharman awıldaǵı dástúriy turmıs, ata-anaǵa húrmet hám awıl xalqı arasındaǵı qatnasıqlar fonında háreket etedi: "Apa-qarındaqlarımızdıń másláhátlerin tuńlap, men óz sheshimimdi taptım,"¹ bul gáp qaharmaniń sociallıq hám mádeniy ortalıq penen únlesligin kórsetedi. Usı tárizde, Atabaeva qaharman xarakterin tek ǵana ishki ruwxıy processler arqalı emes, al ol jasap atırǵan jámiyet hám mádeniy ortalıq penen baylanıstırıp ta ashadı.

Bunnan tısqari, qaharman xarakterin qalıplestiriwde jazıwshınıń kórkem qurallardan paydalanıw sheberligi úlken rol oynaydı. Ishki monolog, pikir aǵımı, detal hám waqıya rawajlanıwı qaharman xarakteriniń ózine tánligin ashıp beredi. Mısalı, "Erbulan" gúrrińinde qaharmaniń kásiplik turmıstaǵı sátsizliklerine qaramastan, onıń qatańlıǵı tómendegishe súwretlenedi: "Qılmayman dep oyladım, biraq júregim bári bir edi, jáne bir mártebe urınıp kórdim," bul gáp ishki hám sırtqı qarama-qarsılıqlardıń únlesligin, qaharmaniń ózine bolǵan isenimin hám sociallıq kontekst penen baylanıslılıǵın kórsetedi. Sonıń menen birge, jazıwshı qaharmaniń ruwxıy qádir-qımbatın

hám insaniylıq pazıyletlerin haqıyqatlıq penen úylestiredi.

Juwmaqlap aytqanda, Narjan Atabaeva gúrrińlerinde qaharman xarakteriniń qalıplesiw faktorları onıń avtor poziciyası, ishki hám sırtqı konfliktler, qaharmaniń sociallıq-mádeniy fon menen baylanıslılıǵı arqalı anıqlanadı. Jazıwshı qaharmanlardı turmısliq haqıyqatlıq penen úylestirip, olardıń ruwxıy keshirmelerin, qarar hám háreketlerin psixologiyalıq tallaw menen bayıladı, sonday-aq, sociallıq hám mádeniy kontekstti esapqa alǵan halda qaharman obrazın jáne de tereń hám haqıyqatqa jaqın táriyipleydi. Usı tárepleri onıń qaraqalpaq prozasında qaharmanlardı janlı, sezimli hám turmısliq obraz sıpatında qalıplestiriwde tiykarǵı princip bolıp xızmet etedi.

Qaharmaniń ishki dúnyasın ashıwshı kórkem qurallar. Narjan Atabaeva gúrrińlerinde psixologizm qaharman obrazın jaratıwdıń oraylıq elementlerinen biri sıpatında kórinedi. Onıń qaharmanları kóbinese ishki keshirmeler, qarar qabil etiwdegi qıyınshılıqlar hám ruwxıy azaplar arqalı súwretlenedi, bul bolsa gúrrińlerdi oqıwshı ushın jáne de janlı hám turmıslı etedi. Atabaeva ishki monologtan keń paydalanadı, bul qural arqalı qaharmaniń ishki dúnyası, gúmanları, qorqınışları hám arzıw-úmitleri anıq anılatıladı. Máselen, "Oǵulnabat" gúrrińinde qaharman óziniń ishki gúresin bılayınsha anılatadı: "Ne qılayın, qayda barayın, hámmesi maǵan qarsı shıqqanday sezildi," bul gáp arqalı onıń ruwxıy azabı, qarar qabil etiwdegi qıyınshılıq hám táshwishi oqıwshıǵa

dárhál jetedi. Usı tárizde ishki monolog qaharman xarakterin tereńirek ashıp beredi hám psixologiyalıq realizmge xızmet etedi.

Psixologiyalıq analiz Atabaeva gúrrińlerinde qaharmannıń ishki dúnyasın ashıwshı tiykarǵı qural sıpatında qollanıladi. Qaharmanlardıń háreketleri hám qararları tek sırtqı waqıyalar menen ǵana emes, al olardıń ruwxıy jaǵdayı, ishki keshirmeleri menen baylanıslı halda súwretlenedi. Máselen, "Kelinshek" gúrrińinde qaharman shańaraqlıq minnetler hám jeke tilekler arasında qaladı: "Kewlimde aralas sezimler, quwanış hám táshwish bir-birine aralasıp ketti," bul gáp qaharmannıń psixologiyalıq jaǵdayın, onıń ishki qarama-qarsılıǵın hám ruwxıy ózgerisler dinamikasın ayqın kórsetedi. Sonıń menen birge, jazıwshı qaharmanlardıń ruwxıy ózgeriwin waqıyanıń rawajlanıwı menen úlestiredi, bul bolsa gúrrińdegi dramalıq háreket hám emocionallıq tásirde kúsheytedi.

Ruwxıy ózgerisler dinamikası Atabaeva gúrrińlerinde qaharman xarakteriniń ósiwi hám jetilisiwin kórsetedi. Qaharmanlar ishki keshirmeler arqalı ózlerin ańlaydı, qarar qabıl etedi hám turmıshlıq tájiriybege iye boladı. Máselen, "Bul muhabbat jedi..." gúrrińinde qaharman muhabbatı hám sadıqlıǵı arasında ótetuǵın ruwxıy gúres nátiyjesinde óz sheshimin tabadı: "Kewlimdi tuńladım, júregim bolsa eń durıs joldı kórsetti," bul gáp qaharmannıń ruwxıy ósiwin hám ózgerislerin anıq ashıp beredi. Solay etip, ruwxıy ózgerisler dinamikası qaharmannıń ishki dúnyasın

súwretlewde kórkem qurallar menen uyǵınlasadı.

Qaharmannıń ishki dúnyasın ashıwshı kórkemlik qurallar Atabaeva gúrrińlerinde túrlishe qollanıladi. Ishki monolog, psixologiyalıq tallaw, detal, waqıya rawajlanıwı hám portret arqalı qaharmannıń ruwxıy jaǵdayı, sezimleri, ishki qarama-qarsılıqları ashıladi. Máselen, "Erbulan" gúrrińinde qaharman kásiptegi sátsizlikler hám qorshaǵan ortalıq basımı astındaǵı ruwxıy azaptı bılayınsha sáwlelendiredi: "Meniń qolımnan kelmeydi dep oyladım, biraq júregim bári bir soqtı hám men jáne urınıp kórdim," bul gáp qaharmannıń ishki gúresi, psixologiyalıq keshirmeleri hám mártligin bir waqıttıń ózinde ashıp beredi. Sonıń menen birge, Atabaeva qaharmannıń ishki dúnyasın sırtqı ortalıq penen úlestiredi, haqıyqatlıqtı ápiwayılıǵı menen, biraq tereń psixologiyalıq pikirlew menen súwretleydi.

Jazıwshı gúrrińlerinde psixologizm hám ruwxıy keshirmeler qaharmanlardıń jeke tájiriybesi hám sociallıq kontekst penen únles halda sáwlelendiriledi. Máselen, "Názik" gúrrińinde qaharmannıń muhabbatı hám shańaraqlıq minnetleri arasındaǵı qarama-qarsılıq onıń ruwxıy ósiwi hám xarakteriniń jetilisiw procesin ashıp beredi: "Qálbim bir jolda, biraq minnetim basqa joldı kórsetetuǵın edi," [3] bul gáp ishki monolog hám psixologiyalıq tallaw arqalı qaharmannıń quramalı ruwxıy keshirmelerin kórsetedi. Solay etip, qaharmannıń ishki dúnyası oqıwshı ushın túsinikli hám sezimler menen bayıtılǵan halda ashıladi.

Juwmaqlap aytqanda, Narjan Atabaeva gúrrińlerinde psixologizm hám

ruwxiy keshirmeler súwreti qaharman xarakteriniń qáliplesiwi, ishki monolog hám psixologiyalıq tallaw, ruwxiy ózgerisler dinamikasi hám kórkem qurallar arqalı ámelge asırıladi. Bul principler qaharmanlardı turmıslıq, psixologiyalıq hám sezimlik jaqtan bayıtadı, olardıń ishki dúnyasın oqıwshıǵa janlı hám ápiwayı túrde jetkeriwge xızmet etedi.[4] Usı tárepleri jazıwshınıń qaraqalpaq prozasında qaharman obrazların tereń hám realistlik sáwlelendiriwdegi sheberligin kórsetedi.

Qaharmanlardıń individual hám tipik ózgeshelikleri. Narjan Atabaeva gúrrińlerinde qaharmanlardıń individual hám tipik ózgesheliklerin úylestiriw onıń kórkem usılınıń eń áhmiyetli táreplerinen biri bolıp esaplanadı. Avtor tipik xarakter jaratıw arqalı ulıwma sociallıq yamasa ruwxiy túsiniklerdi ashıp beredi, al individual detallar járdeminde hár bir qaharmandı ózine tán etedi. Máselen, "Kara" gúrrińinde qaharman jas jigit sıpatında kásiptegi miynet hám jeke izleniwleri arqalı tipik sociallıq roldi sáwlelendiredi, biraq onıń ishki dúnyası, arız-w-niyetleri, sadıqlıq hám mártligi individual detallar arqalı ayqın kórinedi. Usı tárizde, tipik hám individual ózgeshelikler bir-birin tolıqtırıp, qaharman obrazınıń haqıyqatqa jaqınlıǵın támiyinleydi.

Tipik xarakter jaratıwda Atabaeva kóbinese qaharmandı ózi jasaǵan jámiyet, shańaraqlıq hám sociallıq ortalıq kontekstinde jaylastıradı. Máselen, "Durdı" gúrrińinde qaharman jas áwladtıń sociallıq ortalıqtaǵı ornı, miynet hám ádep-ikramlılıq minnetleri arqalı tipik obraz sıpatında ashıladi. Sonıń menen birge, jazıwshı qaharmanıń jeke ózgesheliklerin, sezimlerin, ishki

gúreslerin hám qararların kórkem detallar arqalı ashıp beredi: "Kewlimdegi táshwishler menen men bári bir durıs joldı tańladım," bul gáp qaharmanıń individual ózgesheligin hám ruwxiy jetilisiwin bildiredi. Solay etip, Atabaeva qaharmanlardı turmıslıq haqıyqatlıq penen úylestirip, olardıń xarakterin ápiwayı, biraq psixologiyalıq jaqtan bay tárizde jaratadı.

Individual detallar járdeminde xarakter ashılıwınıń jáne bir ayqın mısalı "Názik" gúrrińinde kórinedi. Povestte qaharmanıń sırtqı kórinisi, sózleri, háreketleri hám ishki monologi arqalı onıń xakteri hám ruwxiy dúnyası tolıq ashıladi. "Qollarım dirildep, biraq júregim bári bir qarar etti," bul gáp onıń ishki gúresin, sezimlerin hám qarar qabil etiwdegi erkinligin sáwlelendiredi. Solay etip, individual detallar qaharmandı oqıwshı qálbinde janlı hám jaqın etedi, ol turmıslıq hám realistlik psixologiyalıq súwretti beredi.

Turmıslıq haqıyqatlıq penen kórkem obraz úylesimi Atabaeva gúrrińleriniń eń áhmiyetli ózgesheligi bolıp tabıladi. Jazıwshı qaharmanlardı haqıyqıy turmıslıq sharayatlar, sociallıq jaǵdaylar hám kúndelikli turmıs penen baylanıstırıp, olardıń psixologiyalıq keshirmelerin ashadı. Máselen, "Batiyma" gúrrińinde qaharmanıń awıl turmısındaǵı kúndelikli miyneti, shańaraǵı menen bolǵan múnásibetleri hám dosları menen óz-ara baylanısları onıń xarakteriniń tipik hám individual táreplerin úylestirip kórsetedi. Sonıń menen birge, hár bir waqıya hám detal qaharman xarakterin jáne de bayıtadı hám kórkem obrazdı turmıslıq etedi. "Stolda góne sháynek, onıń astında japıraqlar qalǵan edi, biraq ol óz jumısın

islewdi dawam ete berdi," [2] bul gáp qaharmanniń sırtqı ortalıq penen úylesimliliğın hám onıń ruwxıy isenimliliğın kórsetedi.

Atabaeva qaharmanlardıń individual hám tipik ózgesheliklerin jaratıwda psixologiyalıq tallaw, ishki monolog hám detallardan nátiyjeli paydalanadı. Sonıń menen birge, qaharmanniń ruwxıy dúnyası hám sırtqı haqıyqatlıq penen únlesliğı onıń turmıslıq hám psixologiyalıq jaqtan bay kórkem obraz sıpatında qalıplesiwin támiyinleydi.

Juwmaqlap aytqanda, Narjan Atabaeva gúrrińlerinde qaharmanlardıń individual hám tipik ózgeshelikleri bir-birin tolıqtırıp, obrazlardı haqıyqatqa jaqın hám psixologiyalıq jaqtan bay etedi. Tipik xarakter jaratıw usılları arqalı qaharman sociallıq kontekst penen baylanıladı, individual detallar járdeminde onıń ishki dúnyası ashıladı, turmıslıq haqıyqatlıq penen únleslik bolsa kórkem obrazdı janlı hám oqıwshı qálbinde jaqın etedi. Usı tárepleri jazıwshınıń qaraqalpaq prozasında qaharman obrazın jaratıwdağı sheberliğin kórsetedi.

Narjan Atabaeva gúrrińlerinde qaharman obrazın jaratıwdıń kórkemlik ózgeshelikleri onıń qaraqalpaq prozasındağı ózine tánliğin belgileydi. Izertlew nátiyjeleri sonı kórsetedi, jazıwshı qaharmanlardı turmıslıq haqıyqatlıq penen úylestirip, olardıń ruwxıy dúnyası hám xarakterin tereń psixologiyalıq tallaw arqalı ashadı. Qaharmanlar arqalı avtor insaniyılıq, sadıqlıq, mehir-muhabbat hám ruwxıy qádiriyatlardı oqıwshıǵa jetkeredi. Sonıń menen birge, qaharmanlardıń sociallıq-mádeniy fon menen baylanıswı olardıń turmıslıq hám tiplik xarakterin

anıqlawǵa járdem beredi, ishki hám sırtqı konfliktler bolsa obrazdıń psixologiyalıq ósiwin támiyinleydi. Máselen, "Oǵulnabat" gúrrińinde qaharman ishki gúres hám sırtqı basım arasında qarar qabil etiw arqalı ruwxıy ósiw procesin kórsetedi, "Kelinshek"te bolsa hayal qaharmanniń shańaraqlıq minnetlemeleri hám jeke tilekleri arasındağı qarama-qarsılıq onıń psixologiyalıq pisiwin ashıp beredi.

Atabaeva gúrrińshiliginde qaharman xarakterin qalıplestiriwdıń tiykarǵı faktorları - avtor poziciyası, ishki hám sırtqı konfliktler, qaharmanniń sociallıq-mádeniy ortalıq penen baylanıslılıǵı esaplanadı. Jazıwshı oqıwshı menen tikkeley sóylesiw arqalı qaharmanniń ishki keshirmelerin, qararların hám háreketlerin túsiniqlik etedi. Ishki monologlar hám psixologiyalıq tallaw qaharmanniń ruwxıy dúnyasınıń tereńliğin ashıp beredi, sonıń menen birge waqıyanıń rawajlanıwı, detal hám portret járdeminde qaharmanniń individual ózgeshelikleri turmıslıq penen úylesedi. Máselen, "Bul muhabbat yedi..." gúrrińinde hayal qaharmanniń muhabbat hám sadıqlıq penen baylanıslı ishki dártleri hár bir detal arqalı ashıladı hám oqıwshıda tolıq psixologiyalıq kórinis payda etedi.

Psixologizm hám ruwxıy keshirmeler súwreti Atabaeva gúrrińlerinde qaharman xarakteriniń tiykarǵı ústinlikleriniń biri sıpatında kórinedi. Qaharmanlardıń ishki monologi, ruwxıy qarama-qarsılıqları, qarar qabil etiwdegi qıyınshılıqlar hám keshirmeleri kórkem qurallar arqalı oqıwshıǵa jetkeriledi. Sonıń menen birge, qaharmanlardıń individual hám tipik ózgesheliklerin úylestiriw jazıwshınıń

gúrrińshilik sheberligin jáne de baytadı. Máselen, "Názik" gúrrińinde qaharmanıń individual ózgeshelikleri - ishki monologlar hám qararlar arqalı, tipik tárepleri bolsa onıń shańaraq hám jámiyet penen baylanısı arqalı ashıladı. Bul kombinaciya qaharmanlardı turmıslıq hám realistik etedi.

Qaharman obrazınıń qalıplesiwinde sociallıq hám mádeniy fon menen baylanıslılıq ta áhmiyetli orın tutadı. Jazıwshı qaharmanlardı qorshağan ortalıq, jámiyetlik qádiriyatlar, shańaraqlıq dástúr hám úrp-ádetler menen baylanıstırıp, olardıń xarakterin turmıslıq etedi. Máselen, "Batiyma" gúrrińinde qaharman awıl turmısı hám shańaraqlıq minnetlemeler fonında qarar qabil etedi, bul bolsa onıń xarakterin tek gána individual emes, al tiplik jaqtan da ashıp beredi. Usı tárizde, qaharmanıń ruwxıy ósiwi, ishki keshirmeleri, qarar hám háreketleri haqıyqatlıq penen únlesedi, gúrrińler kórkem realizm hám psixologizmge bay boladı.

Juwmaqlap aytqanda Narjan Atabaeva gúrrińlerinde qaharman obrazınıń jaratılıwı, onıń kórkemlik ózgeshelikleri hám zamanagóy qaraqalpaq prozasındaǵı ornı izertlendi. Izertlew nátiyjeleri sonı kórsetedi, Atabaeva dóretiwshiliginde qaharman obrazın qalıplestiriw bir neshe faktorlarǵa baylanıslı bolıp, olardıń hár biri onıń kórkem usılın hám gúrrińshilik sheberligin sáwlelendiredi. Jazıwshı qaharmanlardı turmıslıq haqıyqatlıq penen úylestirip, olardıń ruwxıy keshirmelerin, ishki monolog hám psixologiyalıq tallaw arqalı ashadı, sonday-aq, tipik hám individual ózgesheliklerdi úylestiredi. Usı tárizde

qaharmanlar tek turmıslıq emes, al psixologiyalıq jaqtan bay hám oqıwshıǵa jaqın boladı.

Bunda anıqlanǵan tiykarǵı juwmaqlardan biri sol, Narjan Atabaeva gúrrińlerinde qaharman xarakteriniń qalıplesiwinde avtor poziciyası, ishki hám sırtqı konfliktler, qaharmanıń sociallıq-mádeniy fon menen baylanıslılıǵı, psixologizm hám ruwxıy keshirmeler oraylıq orın iyeleydi. Máselen, "Oǵulnabat" gúrrińinde qaharmanıń ishki qarama-qarsılıǵı hám sırtqı basım arqalı qarar qabil etiwı, "Kelinshek" gúrrińinde hayal qaharmanıń shańaraqlıq minnetlemeler hám jeke tilekler arasındaǵı quramalı gúresi onıń ruwxıy ósiwin ashıp beredi. Usı tárizde, jazıwshı qaharmanların ishki dúnyası hám sırtqı reallıq penen úylestirip, psixologiyalıq realizm hám turmıslılıqtı birlestiredi.

Atabaeva gúrrińlerinde qaharmanlar arqalı insanıyılıq, sadıqlıq, mehir-muhabbat hám ruwxıy qádiriyatlar áhmiyetli temalar sıpatında ashıp beriledi. Máselen, "Asqardıń aǵası" gúrrińinde shańaraqlıq qatnasıqlar hám aǵa-iniler, apa-sińliler arasındaǵı mehir-muhabbat qaharman xarakterin qalıplestiriwshı tiykarǵı faktor sıpatında súwretlengen. Sonıń menen birge, "Bul muhabbat yedi..." hám "Názik" gúrrińlerinde hayal-qaharmanlardıń ishki keshirmeleri, muhabbat hám sadıqlıqqa bolǵan múnásibeti, arızw-ármanları kórkem detallar járdeminde ashıladı. Bul bolsa jazıwshınıń gúrrińshilik principlerin - psixologizm, ishki monolog, detal hám waqıya rawajlanıwı arqalı qaharman xarakterin jáne de tereń ashıw principin kúsheytedi.

N. Atabaevaniń dóretiwshilik qáliplesiwı, ádebiy ortalıq penen baylanısı hám gúrrińshilikke tán principi de tallandı. Avtor ápiwayılıq hám obrazlılıqtı úylestirip, detallar hám súwretlew quralları arqalı qaharmanıń ishki dúnyasını ashadı. Sonıń menen birge, onıń gúrrińlerinde ruwxıy keshirmeler, psixologiyalıq tallaw hám ishki monolog járdeminde qaharman xarakteriniń ósiwi hám jetilisiwi kórsetiledi. Máselen, "Jerbulan" gúrrińinde qaharman kásiplik sátsizliklerge qaramastan, ishki mártlik hám qarar qabil etiw procesin kórsetedi, bul bolsa jazıwshınıń qaharman jaratıwdağı sheberligin kórsetedi.

Juwmaqlap aytqanda, Narjan Atabaeva gúrrińlerinde qaharman

obrazın jaratıw - bul quramalı, sistemalı hám kórkem bay process bolıp, ol qaraqalpaq prozasınıń rawajlanıwında ózine tán orındı iyelewge xızmet etedi. Qaharmanlardıń ishki keshirmeleri, ruwxıy ózgerisleri, sociallıq-mádeniy fon menen únlesligi, individual hám tipik ózgesheliklerdiń uyǵınlasıwı jazıwshınıń gúrrińshilik sheberligin sáwlelendiredi. Usı tárepler arqalı Atabaeva qaharmanlardı turmıslıq, psixologiyalıq jaqtan bay hám oqıwshı qálbinde janlı obraz sıpatında jaratadı. Izertlew nátiyjeleri qaraqalpaq ádebiyatı hám zamanagóy gúrrińshilikti úyreniw, oqıtıw hám ilimiy izleniwlerde ámeliy áhmiyetke iye bolıp, jas dóretiwshiler ushın qaharman dóretiw metodikasın úyreniwge de xızmet etedi.

References:

1. Ámiwdarya" jurnalı 2024-jıl №4-san
2. Atabaeva, N. "Bul muhabbat yedi..." - "Qaraqalpaqstan jasları" gazetası, 2019
3. Atabaeva, N. "Kóylek" - "Jas Leninshi" gazetasında basılǵan gúrriń, 1968.
4. Axunov, M. Psixologizm va obraz yaratish metodlari. - Tashkent, 2010.